UNIONIN TUOMIOISTUIMEN MÄÄRÄYS (viides jaosto)

1 päivänä maaliskuuta 2011*

Asiassa C-457/09,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Tribunal de première instance de Liège (Belgia) on esittänyt 29.10.2009 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 23.11.2009, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Claude Chartry

vastaan

Belgian valtio,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J.-J. Kasel sekä tuomarit M. Ilešič ja M. Berger (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: P. Mengozzi,
kirjaaja: A. Calot Escobar,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

kuultuaan julkisasiamiestä,

on antanut seuraavan

määräyksen

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee EU 6 artiklan, sellaisena kuin se oli ennen Lissabonin sopimusta, ja EY 234 artiklan tulkintaa.

2 Pyyntö on esitetty verotusta koskevassa asiassa, jossa vastakkain ovat Claude Chartry ja Belgian valtio.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

3 Perustuslakituomioistuimesta 6.1.1989 annetun erityislain (loi spéciale du 6 janvier 1989 sur la Cour d'arbitrage; Moniteur belge 7.1.1989) 26 §:ssä, sellaisena kuin se on muutettuna erityisesti 12.7.2009 annetulla erityislailla (Moniteur belge 31.7.2009), säädetään seuraavaa:

”1 § Perustuslakituomioistuin antaa tuomiolla ennakkoratkaisun kysymyksistä, jotka liittyvät

– –

3. siihen, että lailla, asetuksella tai perustuslain 134 §:ssä tarkoitetulla säännöllä on rikottu perustuslain II osastossa ’Belgialaiset ja heidän oikeutensa’ olevia pykäliä tai perustuslain 170, 172 ja 191 §:ää

– –

2 § Jos tällainen kysymys tulee esiin tuomioistuimessa, sen on pyydettävä perustuslakituomioistuinta antamaan ratkaisu tästä kysymyksestä.

Tuomioistuimella ei kuitenkaan ole tätä velvollisuutta

– –

2. jos perustuslakituomioistuin on jo ratkaissut kysymyksen tai kanteen, jonka kohde on sama.

– –

4 § Jos tuomioistuimessa vedotaan siihen, että lailla, asetuksella tai perustuslain 134 §:ssä tarkoitetulla säännöllä loukataan perusoikeutta, joka taataan täysin tai osittain analogisesti perustuslain II osaston säännöksessä tai eurooppaoikeuden tai kansainvälisen oikeuden säännöksessä, tuomioistuimen on ensin esitettävä perustuslakituomioistuimelle ennakkoratkaisukysymys yhteensoveltuvuudesta perustuslain II osaston säännöksen kanssa.

Edellä olevasta 1 kohdasta poiketen velvollisuutta ennakkoratkaisupyynnön esittämiseen perustuslakituomioistuimelle ei sovelleta

1. Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa

_ _”

4 Perustuslakituomioistuimesta 6.1.1989 annetun erityislain 28 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen, samoin kuin kaikkien muiden samaa asiaa ratkaisevien tuomioistuinten on noudatettava perustuslakituomioistuimen tuomiota antaessaan ratkaisua oikeudenkäynnissä, jonka yhteydessä 26 §:ssä tarkoitetut kysymykset on esitetty.”

Tosiseikat ja ennakkoratkaisukysymys

5 Chartry, jonka kotipaikka on Belgiassa, työskenteli tietojenhankkijana Belgiaan sijoittautuneelle vakuutuksenottajien puolustamiseen erikoistuneelle yhtiölle.

6 Verotarkastuksen seurauksena Belgian verohallinto korjasi Chartryn verovuosilta 1994, 1995 ja 1996 ilmoittamia tuloja ja laski uudelleen Chartryllä noilta verovuosilta maksettavana olevien välittömien verojen määrän. Verovuoden 1994 lisävero erääntyi 18.2.1997, verovuoden 1995 lisävero 18.9.1997 ja verovuoden 1996 lisävero 25.8.1997.

7 Chartry teki 11.2. ja 9.10.1997 oikaisuvaatimukset päätöksistä, joilla hänelle määrättiin lisäveroa.

8 Chartrylle annettiin 30.11. ja 7.12.2001 tiedoksi vanhentumisajan keskeyttävät maksuunpanopäätökset.

9 Chartryn oikaisuvaatimukset hylättiin pääosiltaan verohallinnon 17.10.2007 tekemällä päätöksellä.

10 Chartry saattoi asian 17.1.2008 Tribunal de première instance de Liègen käsiteltäväksi. Hän väittää, että Belgian verosäännöstön nojalla välittömät verot vanhenevat viidessä vuodessa niiden maksamiseksi asetetusta eräpäivästä laskettuna ja että käsiteltävässä asiassa ei ole toteutettu Belgian siviililain 2244 §:ssä tarkoitettua vanhentumisen keskeyttävää toimenpidettä Chartryltä vaadittujen verojen eräpäivää seuraavien viiden vuoden kuluessa. Chartrylle vuonna 2001 tiedoksi annettujen kahden maksuunpanopäätöksen osalta hän vetoaa Cour de cassationin oikeuskäytäntöön, jonka mukaan riitautetun verovelan maksuunpanopäätöksellä ei ole siviililain 2244 §:ssä tarkoitettua vanhentumisen keskeyttävää vaikutusta.

11 Belgian valtio väittää vastauksena, että 9.7.2004 annetun puitelain (loi-programme du 9 juillet 2004; Moniteur belge 15.7.2004) 49 §:n mukaan maksuunpanopäätöstä on myös siinä tapauksessa, että verovelka on riitautettu, tulkittava siten, että kyseessä on Belgian siviililain 2244 §:ssä tarkoitettu vanhentumisen keskeyttävä toimenpide.

12 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että Cour d'arbitrage on 7.12.2005 ja 1.2.2006 antamissaan tuomioissa katsonut, että 9.7.2004 annetun puitelain 49 §:llä on taannehtiva vaikutus, jolla loukataan kansalaisten oikeudellisia takeita, mutta että tämä on poikkeuksellisten olosuhteiden takia oikeutettua ja yleistä etua koskevien pakottavien syiden takia välttämätöntä.

13 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan 9.7.2004 annetun puitelain 49 § merkitsee taannehtivan vaikutuksensa vuoksi lainsäätäjän sellaista osallistumista meneillään olevaan oikeudenkäyntiin, jota ei Chartryn erityistilanteessa voida oikeuttaa yleisen edun vaatimusten ja asianomaisen henkilön perusoikeuksien suojelun välisellä asianmukaisella tasapainolla.

14 Kuitenkaan ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan se ei voi toimia tämän toteamuksen mukaisesti, koska perustuslakituomioistuimesta 6.1.1989 annetun erityislain 26 §:ssä, jossa lähtökohtaisesti velvoitetaan tuomioistuin, jossa vedotaan siihen, että säännöllä loukataan perusoikeutta, joka taataan sekä Belgian perustuslaissa että eurooppaoikeuden tai kansainvälisen oikeuden säännöksessä, esittämään ensin perustuslakituomioistuimelle ennakkoratkaisukysymys kyseisen säännön perustuslainmukaisuudesta. Kyseisen pykälän 4 momentin toisen kohdan 1 alakohdan ja 2 momentin toisen kohdan 2 alakohdan nojalla mainitulla tuomioistuimella ei tosin ole tätä velvollisuutta nyt käsiteltävässä asiassa, koska perustuslakituomioistuin on jo kahteen otteeseen vahvistanut, että 9.7.2004 annetun puitelain 49 § on Belgian perustuslain mukainen. Näillä perustuslakituomioistuimen tuomioilla estetään kuitenkin ennakkoratkaisua pyytänyttä tuomioistuinta harjoittamasta täsmällistä valvontaa, joka on räätälöity nyt sen ratkaistavana olevan asian erityisolosuhteisiin.

15 Tässä tilanteessa Tribunal de première instance de Liège päätti lykätä ratkaisun antamista ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Ovatko [EU] 6 artikla ja [EY] 234 artikla esteenä sille, että perustuslakituomioistuimesta 6.1.1989 annetun erityislain 26 §:n muuttamisesta 12.7.2009 annetun lain

kaltaisessa kansallisessa laissa asetetaan kansalliselle tuomioistuimelle, joka toteaa, että verovelvolliselta evätään tehokas oikeussuoja, joka taataan yhteisön oikeuteen sisällytetyssä, [Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun] ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen [(jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus)] 6 artiklassa, toisella kansallisella lailla eli 9.7.2004 annetun puitelain 49 §:llä, velvoite saattaa asia ensin perustuslakituomioistuimen käsiteltäväksi ilman, että ensin mainittu tuomioistuin voi varmistaa suoraan yhteisön oikeuden välittömän [oikeusvaikutuksen] sen ratkaistavana olevassa oikeudenkäynnissä, ja ilman, että mainittu tuomioistuin voisi myöskään valvoa ihmisoikeussopimuksen noudattamista enää sen jälkeen, kun perustuslakituomioistuin on todennut kansallisen lain olevan yhdenmukainen [Belgian] perustuslain II osastossa taattujen perusoikeuksien kanssa?”

Unionin tuomioistuimen toimivalta

16 Asiassa kirjallisia huomautuksia esittäneiden Belgian ja Ranskan hallitusten samoin kuin Euroopan komission mielestä unionin tuomioistuin ei ole toimivaltainen vastaamaan esitettyyn kysymykseen.

17 Unionin tuomioistuimen toimivallan arvioimiseksi on syytä tarkastella ennakkoratkaisukysymyksen kohdetta.

18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii kysymyksellään selvittämään, onko EY 234 artikla esteenä jäsenvaltion lainsäädännölle, jossa yhtäältä asetetaan tämän jäsenvaltion tuomioistuimille velvollisuus saattaa ensin lakien perustuslainmukaisuuden valvonnasta vastaavan kansallisen tuomioistuimen käsiteltäväksi asia, joka koskee kansallisen oikeuden säännöksen yhdenmukaisuutta perustuslaissa taatun perusoikeuden kanssa, kun samanaikaisesti on kyse siitä, onko mainittu säännös ristiriidassa unionin oikeudessa kokonaan tai osittain taatun perusoikeuden kanssa, ja joka toisaalta sitoo kyseisen jäsenvaltion tuomioistuimet lakien

perustuslainmukaisuuden valvonnasta vastaavan kansallisen tuomioistuimen esittämään oikeudelliseen arviointiin.

19 Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeuden ensisijaisuuden varmistamiseksi EY 234 artiklalla luodun unionin tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten välisen yhteistyöjärjestelmän toiminta edellyttää, että kansallinen tuomioistuin voi vapaasti saattaa missä tahansa asianmukaiseksi katsomassaan oikeudenkäyntimenettelyn vaiheessa unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi minkä tahansa tarpeelliseksi katsomansa ennakkoratkaisukysymyksen (ks. yhdistetyt asiat C-188/10 ja C-189/10, Melki ja Abdeli, tuomio 22.6.2010, Kok., s. I-5667, 52 kohta).

20 Unionin tuomioistuin on erityisesti katsonut, että EY 234 artikla on esteenä jäsenvaltion lainsäädännölle, jossa säädetään kansallisten lakien perustuslainmukaisuuden valvontaa koskevasta erillisestä menettelystä, siltä osin kuin tämän menettelyn ensisijaisuudesta seuraa, että sekä ennen perustuslainmukaisuutta koskevan kysymyksen siirtämistä lakien perustuslainmukaisuuden valvonnasta vastaavan kansallisen tuomioistuimen käsiteltäväksi että tämän tuomioistuimen mainitusta kysymyksestä mahdollisesti antaman ratkaisun jälkeen mikään muu kansallinen tuomioistuin ei voi käyttää mahdollisuuttaan tai täyttää velvollisuuttaan saattaa ennakkoratkaisukysymyksiä unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi (em. yhdistetyt asiat Melki ja Abdeli, tuomion 57 kohta).

21 On kuitenkin niin ikään muistettava, että kun asia on saatettu unionin tuomioistuimen ratkaistavaksi EY 234 artiklan nojalla, se on toimivaltainen antamaan ratkaisun EY:n perustamissopimuksen tulkinnasta ja unionin toimielinten antamien säädösten pätevyydestä ja tulkinnasta. Unionin tuomioistuin on tässä yhteydessä toimivaltainen tutkimaan ainoastaan unionin oikeuden säännöksiä ja määräyksiä (ks. mm. asia C-361/07, Polier, määräys 16.1.2008, Kok., s. I-6, 9 kohta ja asia C-339/10, Asparuhov Estov ym., määräys 12.11.2010, Kok., s. I-11465, 11 kohta).

22 Perusoikeuksien suojaamisesta johtuvat vaatimukset sitovat vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan jäsenvaltioita kaikissa tilanteissa, joissa ne joutuvat soveltamaan unionin oikeutta (ks. em. asia Asparuhov Estov ym., määräyksen 13 kohta).

23 Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 51 artiklan 1 kohdassa määrätään vastaavasti, että perusoikeuskirjan määräykset koskevat ”jäsenvaltioita ainoastaan silloin, kun [ne] soveltavat unionin oikeutta”.

24 Lisäksi on huomattava, ettei tätä rajoitusta ole muutettu Lissabonin sopimuksen tultua voimaan 1.12.2009, mistä lähtien perusoikeuskirjalla on uuden EU 6 artiklan 1 kohdan nojalla sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksilla. Mainitussa artiklassa täsmennetään nimittäin, että perusoikeuskirjan määräykset eivät millään tavoin laajenna perussopimuksissa määriteltyä unionin toimivaltaa.

25 Vaikka ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mainitsema Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa taattu oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin onkin eräs unionin oikeuden yleisperiaatteista (ks. mm. asia C-385/07 P, Der Grüne Punkt - Duales System Deutschland v. komissio, tuomio 16.7.2009, Kok., s. I-6155, 177 ja 178 kohta) ja vahvistettu perusoikeuskirjan 47 artiklassa, tästä huolimatta ennakkoratkaisupyynnössä ei ole konkreettisia seikkoja, joiden perusteella voitaisiin katsoa, että pääasian oikeudenkäynnin kohteella on liittymäkohta unionin oikeuteen. Pääasian oikeudenkäynnillä, jossa asianosaisina ovat Belgian kansalainen ja Belgian valtio ja joka koskee kyseisen jäsenvaltion alueella harjoitetun toiminnan verotusta, ei ole lainkaan liittymäkohtaa mihinkään niistä tilanteista, joihin perussopimuksen määräyksiä henkilöiden, palveluiden tai pääomien vapaasta liikkuvuudesta on tarkoitettu sovellettavan. Tämä oikeudenkäynti ei myöskään koske sellaisten kansallisten toimenpiteiden täytäntöönpanoa, joilla kyseinen jäsenvaltio pani täytäntöön unionin oikeutta.

26 Tästä syystä unionin tuomioistuimella ei ole toimivaltaa vastata esitettyyn ennakkoratkaisukysymykseen.

27 Tässä tilanteessa on työjärjestyksen 92 artiklan 1 kohdan nojalla todettava, että unionin tuomioistuin ei selvästi ole toimivaltainen vastaamaan Tribunal de première instance de Liègen esittämään kysymykseen.

Oikeudenkäyntikulut

28 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (viides jaosto) on määrännyt seuraavaa:

Unionin tuomioistuin ei selvästi ole toimivaltainen vastaamaan Tribunal de première instance de Liègen (Belgia) esittämään kysymykseen.

Allekirjoitukset